

4. Životní prostředí

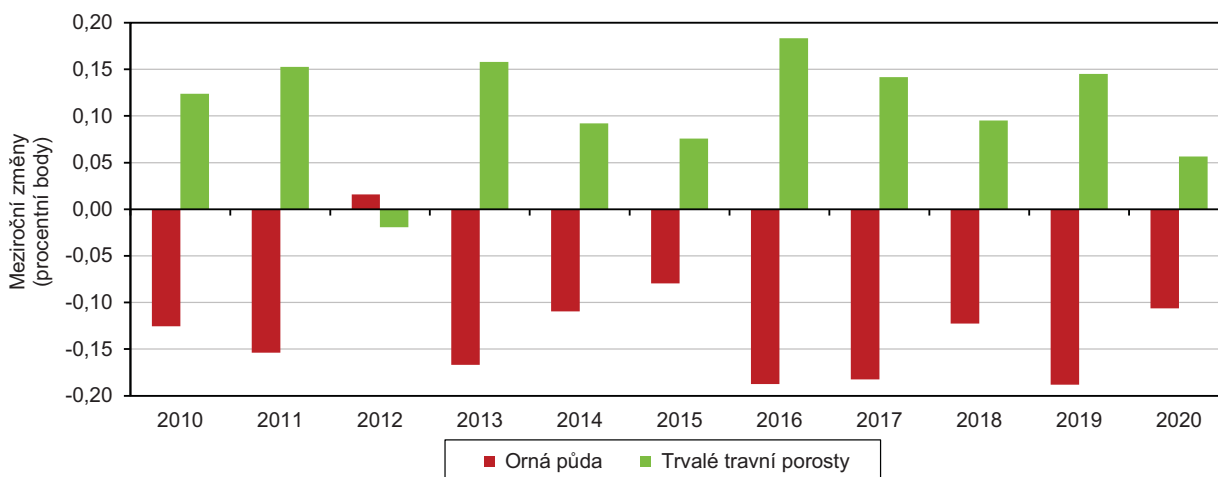
Půdní fond

Podíl zemědělské půdy v kraji je třetí nejvyšší v mezikrajském srovnání.

Z celkové rozlohy Pardubického kraje 451 922 hektarů v roce 2020 připadlo 59,7 % na půdu zemědělskou, což je třetí nejvyšší podíl v republikovém srovnání za Středočeským krajem (60,2 %) a Krajem Vysočina (60,0 %). Mírný pokles podílu zemědělské půdy je trvalým a dlouhodobým jevem, který odpovídá celorepublikovému trendu. Během deseti let ubylo v kraji 2,3 tis. ha zemědělských ploch, výměra trvalých travních porostů se zvýšila o 2,4 tis. ha.

Graf 4.1 Meziroční změny podílů orné půdy a trvalých travních porostů na zemědělské půdě v Pardubickém kraji (stav k 31. 12.)

Pramen: ČÚZK

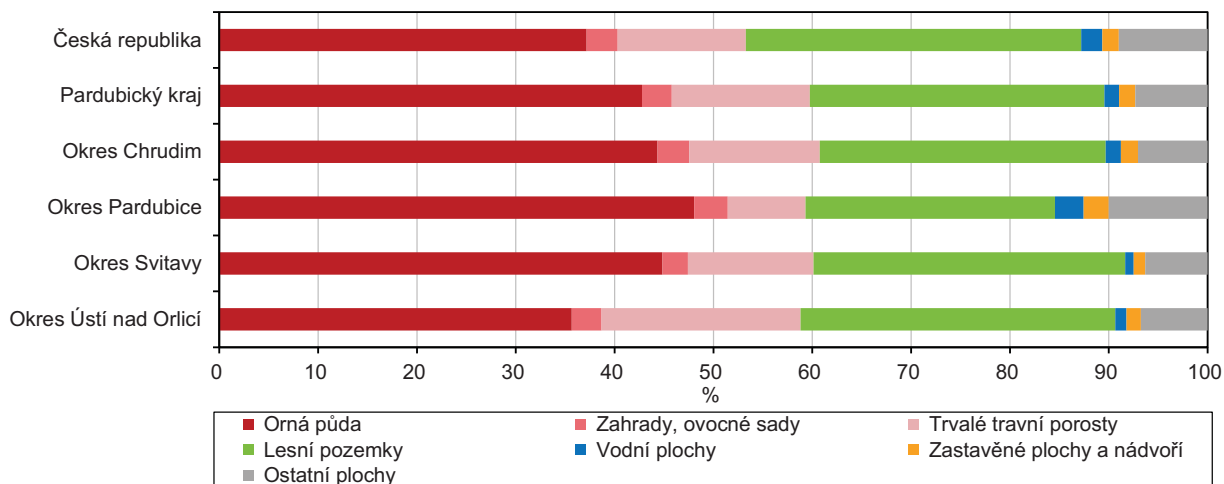

Nejvyšší stupeň zornění je na Pardubicku.

Stupeň zornění (podíl orné půdy z půdy zemědělské) jak v České republice, tak i v Pardubickém kraji postupně klesá, od roku 2010 se snížil shodně o 1,3 procentního bodu. V roce 2020 dosáhl v republice hodnoty 69,8 %, v Pardubickém kraji 71,6 % a byl zároveň šestý nejvyšší v mezikrajském srovnání. Podíl orné půdy na zemědělské je z pohledu jednotlivých okresů nejvyšší na Pardubicku (81,0 %) a Svitavsku (74,6 %), nejnižší na Orlickoústecku (60,6 %). Nejvyšší úbytek orné půdy ve srovnání s rokem 2010, který tvořil téměř polovinu úbytku v celém kraji, byl zaznamenán v okrese Ústí nad Orlicí (o 2,2 tis. ha).

Graf 4.2 Struktura půdy v ČR, Pardubickém kraji a jeho okresech k 31. 12. 2020

Pramen: ČÚZK

Rozšiřují se lesní i vodní plochy v kraji.

Ve struktuře půdního fondu se ve všech okresech kraje příznivě projevuje zalesňování. Mezi roky 2010 až 2020 se nejvýrazněji projevilo v okrese Ústí nad Orlicí (+1,2 %) a dále v okresech Chrudim a Svitavy (shodně +0,9 %). V uplynulých deseti letech se v kraji projevilo i rozšiřování vodních ploch, jejichž výměra se zvětšila o 4,1 %. K nejrozsáhlejšímu rozšíření vodních ploch došlo v okresech Ústí nad Orlicí (+7,2 %) a Svitavy (+6,6 %).

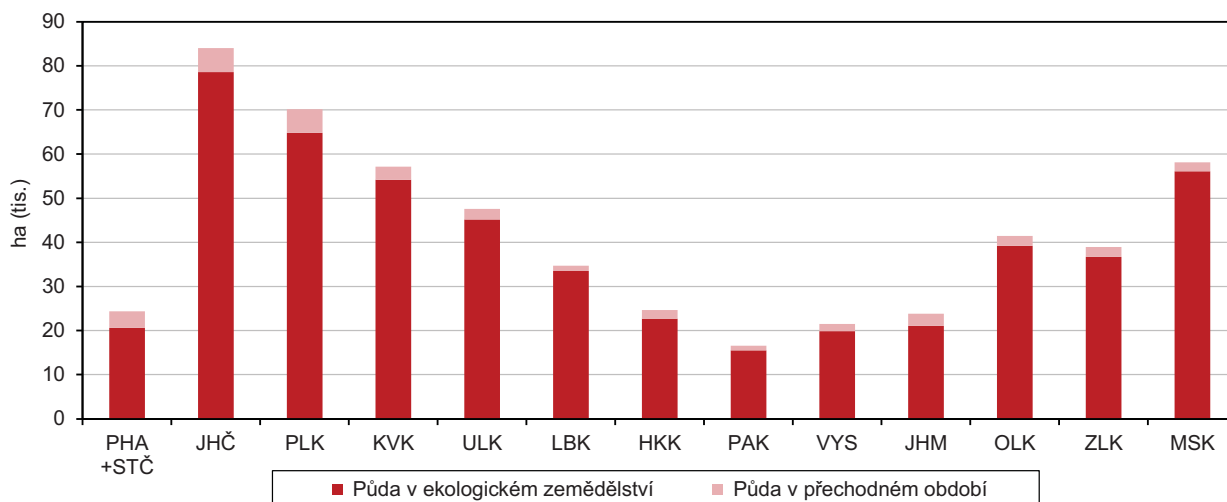
Ekologické zemědělství

Zastoupení ekologického zemědělství v kraji bylo páté nejnižší.

Trendem v oblasti zemědělství je nahrazovat intenzivní zemědělskou výrobu ekologickým zemědělstvím bez používání umělých hnojiv, chemických přípravků, postřiků, hormonů a genetických modifikací. Výměra půdy obhospodařované na ekologických principech v Pardubickém kraji činila na konci roku 2020 podle údajů Ministerstva zemědělství 15,5 tis. hektarů a dalších 1,1 tis. hektarů ploch se nacházelo ve fázi přechodného období. Celkem bylo ekologické zemědělství v kraji provozováno na 6,1 % zemědělské půdy, což je pátý nejnižší podíl mezi kraji. Nejvyšší podíl zaujímaly plochy s ekologickým zemědělstvím v Karlovarském kraji (46,0 %), naproti tomu nejnižší podíl vykázala Praha (0,2 %).

Graf 4.3 Výměra půdy v ekologickém zemědělství v krajích k 31. 12. 2020

Pramen: Ministerstvo zemědělství

Chráněná území

Největší rozloha chráněných území je na Chrudimsku.

Na území Pardubického kraje se podle údajů Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) k 31. 12. 2020 nacházelo celkem 112 zvláště chráněných území, celková rozloha chráněných území činila 44 183 ha a tvořila 9,8 % rozlohy kraje. Rozlohou největší jsou 3 chráněné krajinné oblasti (Orlické hory, Žďárské vrchy a Železné hory), které se rozkládají na 39 tis. ha. Další chráněná území na 225 ha tvoří 2 národní přírodní památky (Kaňkovy hory a Semínský přesyp) a 4 národní přírodní rezervace (Bohdanečský rybník, Králícký Sněžník, Lichnice a Rohová) mají rozlohu téměř 2 tis. ha. V kraji je dále 61 přírodních památek a 42 přírodních rezervací. Uvnitř kraje jsou značné rozdíly v rozloze území, na kterém byla ochrana přírody vyhlášena. Zatímco v okrese Chrudim zaujímají chráněná území 32,9 % celkové rozlohy (32,7 tis. ha), v okrese Svitavy je to 6,0 % (8,2 tis. ha). V okrese Ústí nad Orlicí se ochrana přírody a krajiny vztahuje pouze na 1,8 % rozlohy okresu (2,3 tis. ha) a v okrese Pardubice je to jen 1,1 % (951 ha).

Vodovody a kanalizace

Délka vodovodní sítě se od roku 2015 prodloužila o více než 100 km.

V roce 2020 bylo v Pardubickém kraji zásobováno vodou z veřejných vodovodů celkem 505,4 tisíce obyvatel, od roku 2015 vzrostl jejich počet o více než 1,5 tisíce. Podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů v kraji v roce 2020 dosáhl 96,6 % a byl o 2,0 procentní body vyšší, než činil republikový průměr. Celková délka vodovodní sítě v kraji se od roku 2015 prodloužila o více než 100 km na 4 864 km.

Spotřeba vody v domácnostech se výrazně nemění.

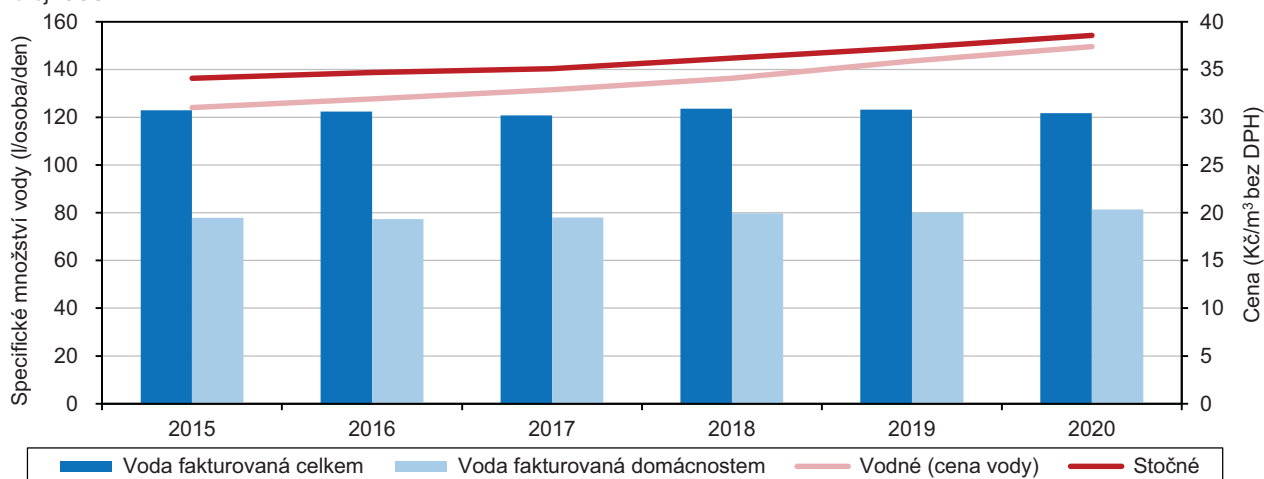
Z dlouhodobého pohledu na množství vyrobené pitné vody je patrný pokles. Snižuje se spotřeba vody celkem, spotřeba vody v domácnostech se výrazně nemění, ale klesá podíl ztrát z vody určené k realizaci. V roce 2020 činila hodnota relativního ukazatele specifické množství fakturované vody celkem v Pardubickém kraji 121,7 litru na osobu a den a meziročně došlo k poklesu o 1,5 l. Specifické množství vody fakturované celkem se meziročně snížilo ve všech krajích ČR s maximem v Hlavním městě Praze (-12,4 l), v Pardubickém kraji byl evidován 2. nejnižší pokles. Množství vody fakturované domácnostem v kraji v roce 2020 dosáhlo hodnoty 81,4 litru na osobu a den a meziročně se zvýšilo o 1,2 l. V mezikrajském srovnání výše vody fakturované domácnostem je Pardubický kraj na třetí nejvyšší pozici po Zlínském kraji (80,0 l) a Kraji Vysočina (80,6 l).

Cena vody v kraji roste, přesto byla třetí nejvyšší v ČR.

Průměrná cena za 1 m³ fakturované vody (cena za pitnou vodu a za službu spojenou s jejím dodáním) bez DPH se v krajích ČR v roce 2020 pohybovala v rozmezí od 35,8 Kč/m³ v Olomouckém kraji po 46,8 Kč/m³ v kraji Ústeckém. Cena vodného v Pardubickém kraji v roce 2020 byla hodnotou 37,4 Kč/m³ třetí nejvyšší v mezikrajském srovnání. Jak naznačuje níže vložený graf, od roku 2015 se v kraji snížilo množství fakturované vody celkem (-1,2 l) a zvýšilo se množství vody fakturované domácnostem (+3,6 l). Průměrná cena vody (vodné) se v kraji během pěti let zvýšila (+6,4 Kč/m³), vzrostlo i stočné (+4,5 Kč/m³).

Graf 4.4 Voda fakturovaná, průměrná cena vody (vodné) a stočné v Pardubickém kraji

Zdroj: ČSÚ

Téměř tři čtvrtiny obyvatel kraje bydlící v domech jsou napojeny na kanalizaci.

V domech napojených na kanalizaci žily v roce 2020 bezmála tři čtvrtiny obyvatel Pardubického kraje, přesto se jednalo o druhý nejvyšší podíl ve srovnání krajů (za Libereckým krajem). Počet obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci se ve srovnání s rokem 2015 zvýšil o 10,5 tis. na 391 tis. v roce 2020. V domech napojených na kanalizaci ústící do čistíren odpadních vod (ČOV) žilo více než 386 tisíc osob, což bylo o téměř 17,5 tis. více než před pěti roky. Délka kanalizační sítě se v průběhu pěti let prodloužila o 340 km a v roce 2020 činila 2 605 km. Od roku 2015 se zvýšil počet kanalizačních přípojek o 6,6 tis. na 86 tis. v roce 2020.

Počet čistíren odpadních vod během pěti let vzrostl o 25 zařízení.

V roce 2020 bylo v Pardubickém kraji v provozu 144 čistíren odpadních vod, což řadilo kraj na šestou nejvyšší příčku ve srovnání krajů. Počet ČOV od roku 2015 vzrostl o 25. Celková kapacita ČOV v roce 2020 činila 156,2 tis. m³/den. Všechna zařízení fungují na mechanicko-biologickém principu čištění s následným odstraňováním polutantů. Převažovala zařízení s dalším odstraňováním dusíku a fosforu (47) a s dalším odstraňováním dusíku (41). K neúčinnějšímu čištění docházelo zejména ve formě biologické spotřeby kyslíku (BSK₅) (98,1 %) a nerozpuštěných látek (97,6 %).

Většina domů připojená na veřejnou kanalizaci je zároveň napojená na ČOV.

Přes nízký podíl obyvatel bydlících v domech připojených na veřejnou kanalizaci v Pardubickém kraji na celkovém počtu obyvatel (74,7 %) platilo, že většina domů napojených na kanalizaci měla zároveň připojení na ČOV (98,4 %). Stoprocentně byly odpadní vody čištěny v Hl. m. Praze a v kraji Karlovarském. Naopak nejnižšího podílu čištěných vod bylo dosaženo v kraji Vysočina (89,5 %), Pardubický kraj obsadil v roce 2020 v podílu obyvatel připojených na veřejnou kanalizaci s přípojkou na ČOV čtvrtou nejnižší pozici mezi kraji ČR.

Objem čištěné vody v kraji se zvýšil během roku o čtvrtinu.

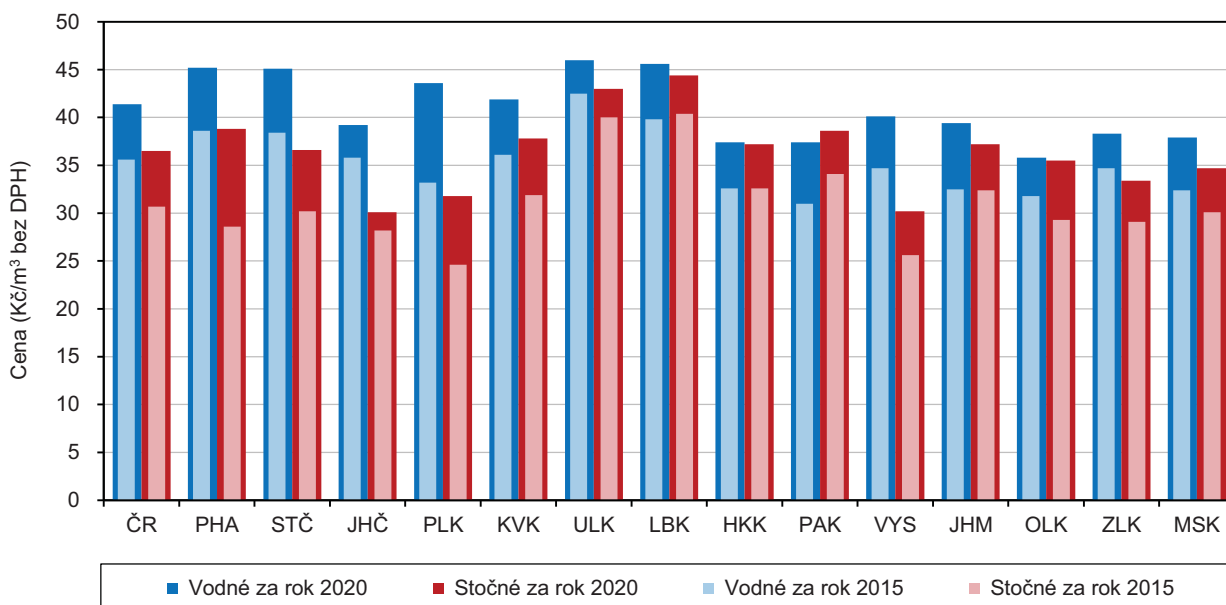
Množství vypouštěných odpadních vod do kanalizace včetně zpoplatněných srážkových vod v roce 2020 v Pardubickém kraji činilo 23,1 mil. m³ a bylo meziročně vyšší o 1,7 %. Objem čištěné vody celkem v kraji v roce 2020 představoval 44,7 tis. m³, byl meziročně o čtvrtinu vyšší a od roku 2015 se zvýšil o 9,2 tis. m³. Nejvyšší podíl z čištěných vod v kraji tvoří vody srážkové (balastní), a to 59,4 %, vody splaškové tvoří 26,4 % a 14,3 % vody průmyslové a ostatní.

Průměrná cena stočného je o více než dvě koruny vyšší, než činí republikový průměr.

Cena služeb spojených s odváděním a čištěním odpadních vod (stočné) byla v kraji v roce 2020 evidována v průměrné výši 38,6 Kč/m³. Cena stočného, obdobně jako vodného, se v kraji během roku zvýšila o 1,3 Kč. Na rozdíl od vodného, které bylo v Pardubickém kraji v roce 2020 třetí nejnižší v mezikrajském srovnání, stočné bylo čtvrté nejvyšší a o 2,1 Kč překonalo průměr ČR. Nejvyšší cenu za stočné zaplatili obyvatelé Libereckého kraje (44,4 Kč/m³), nejméně naopak obyvatelé Kraje Vysočina (30,2 Kč/m³).

Graf 4.5 Průměrná cena vody (vodné) a stočné v krajích v letech 2015 a 2020

Zdroj: ČSÚ

Emise

Znečištění ovzduší v kraji je dlouhodobě nadprůměrné.

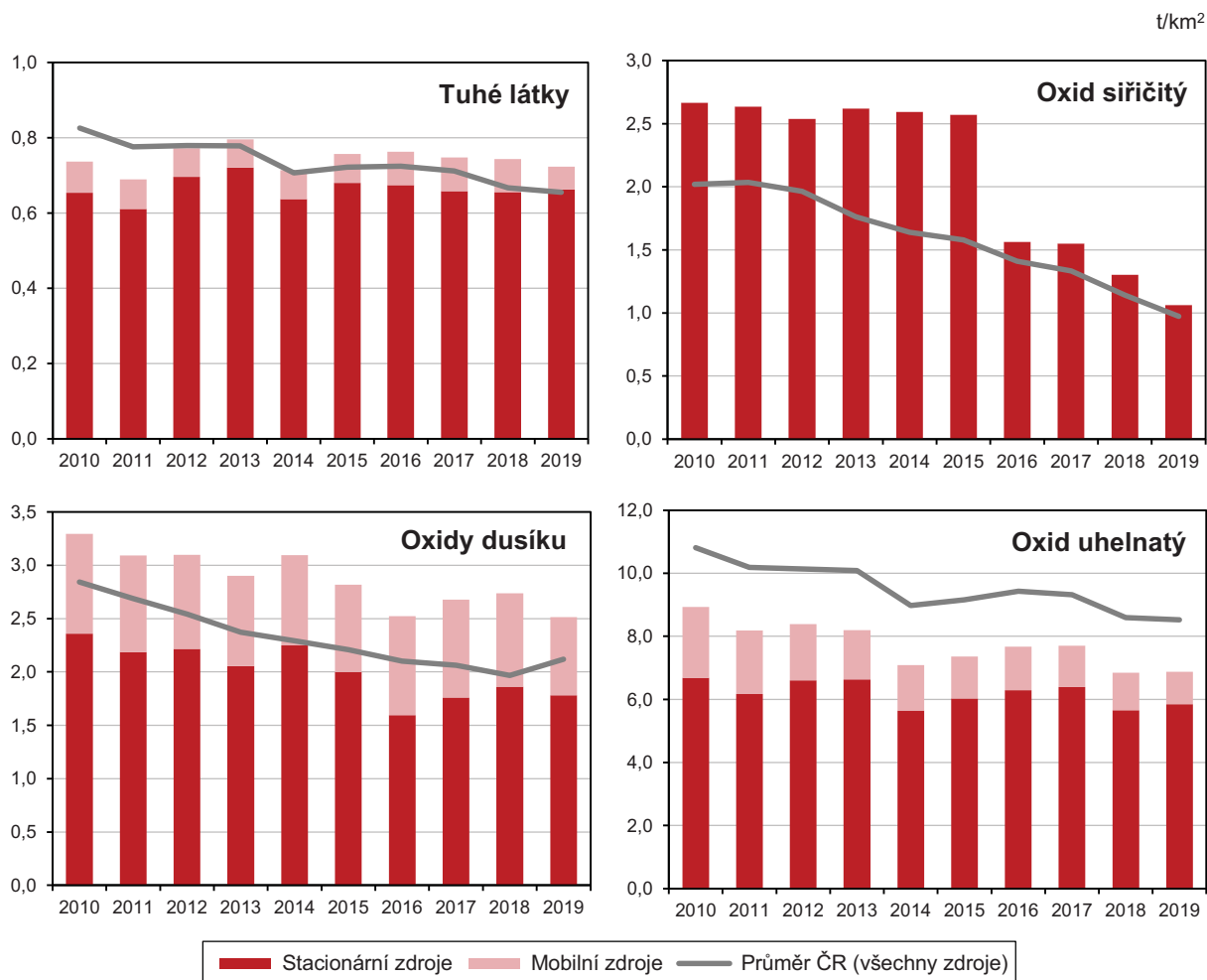
Množství znečišťujících látek vypouštěných do ovzduší a jejich zdroje eviduje Registr emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO). Producenti znečištění jsou členěni podle velikosti zdrojů znečištění na stacionární (REZZO 1–3; velké, střední a malé) a mobilní (REZZO 4). Pardubický kraj se řadí mezi kraje s nadprůměrnou úrovní znečištění ovzduší (měrné emise REZZO 1–4, tedy ze stacionárních i mobilních zdrojů) s výjimkou emisí oxidu uhelnatého. Kraj měl v roce 2019 (poslední dostupný údaj) v mezikrajském srovnání čtvrté nejvyšší měrné emise oxidů dusíku a tuhých znečišťujících látek a páté nejvyšší emise oxidu siřičitého. Z hlediska znečištění ovzduší oxidem uhelnatým se kraj zařadil až na místo desáté.

Emisní zátěž se snižuje.

Dlouhodobé vývojové trendy byly pozitivní ve směru snižování emisní zátěže, kdy měrné emise základních znečišťujících látek v období od roku 2010 spíše klesaly. Pouze u oxidu uhelnatého došlo v posledním zveřejněném roce 2019 k mírnému zvýšení jeho koncentrace (především u stacionárních zdrojů REZZO 1–3). Měrné emise tuhých látek v kraji kolísají v čase, na začátku sledovaného období byly nižší než celostátní průměr, v posledních letech jsou mírně nad průměrem ČR. Nad celostátním průměrem se v kraji dlouhodobě drží emise oxidu siřičitého a oxidů dusíku, pod republikovým průměrem jsou emise oxidu uhelnatého.

Graf 4.6 Měrné emise základních znečišťujících látek podle zdroje znečištění v Pardubickém kraji

Pramen: ČHMÚ

Odpady

Produkce odpadu v kraji vzrostla, na úrovni republiky byl zaznamenán pokles.

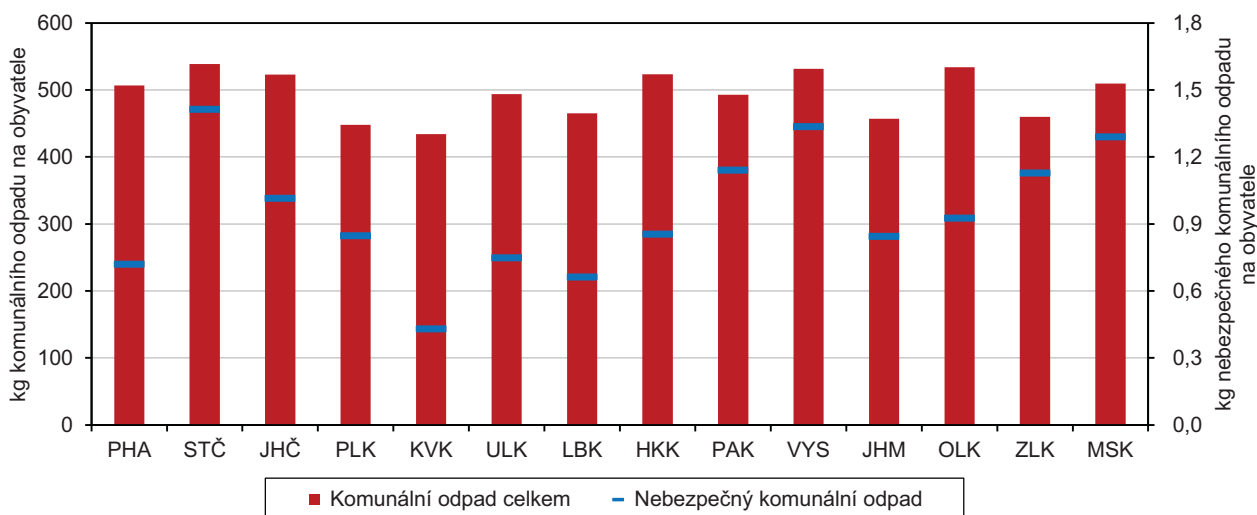
V roce 2019 (poslední dostupná data) bylo celkového odpadu v kraji vyprodukováno 1 631,5 tisíce tun, což byla 5. nejnižší hodnota v krajském srovnání. Na celostátní produkci odpadu se kraj v roce 2019 podílel 4,4 %. Meziročně se zvýšila produkce odpadu v kraji o 10,2 % při poklesu o 1,7 % na úrovni ČR. Produkce odpadu v přepočtu na obyvatele byla v kraji o 341 kg nižší, než činil republikový průměr.

V produkci komunálního odpadu na obyvatele je kraj na šesté nejnižší pozici, v přepočtu nebezpečného odpadu na obyvatele obsadil kraj čtvrtou nejvyšší pozici.

I tempo růstu komunálního odpadu v kraji je rychlejší, než republikové. V roce 2019 představoval komunální odpad v kraji 4,8% podíl (257,7 tis. tun) celkového komunálního odpadu v České republice. Vyšší, a to 5,6% podíl z republikového celku tvořil krajský komunální odpad nebezpečný. Jak naznačuje níže umístěný graf v přepočtu komunálního odpadu na obyvatele je Pardubický kraj v mezikrajském srovnání v roce 2019 na šesté nejnižší pozici, přepočtem nebezpečného odpadu na obyvatele se kraj umístil na čtvrté nejvyšší pozici.

Graf 4.7 Produkce komunálních odpadů podle krajů v roce 2019

Pramen: ČHMÚ

Náklady na ochranu životního prostředí

V kraji bylo na ochranu životního prostředí proinvestováno o 40 % prostředků více.

Výdaje na ochranu životního prostředí meziročně kolísají. V roce 2019 (poslední dostupný údaj) dosáhl objem pořízených investic na ochranu životního podle místa investice v Pardubickém kraji 1 730,8 mil. Kč, což v meziročním srovnání představuje nárůst o 43,0 %. Porovnáním výše pořízených investic na ochranu životního prostředí v letech 2011 až 2019 zjišťujeme, že hodnota z roku 2019 je čtvrtá nejvyšší. V přepočtu na jednoho obyvatele bylo v roce 2019 proinvestováno 3 321,2 tis. Kč, což představovalo třetí nejvyšší hodnotu v mezikrajském srovnání.

Objem pořízených investic na ochranu životního prostředí se blíží ke 2 mld.

Objem pořízených investic na ochranu životního prostředí podle sídla investora vzrostl v Pardubickém kraji v roce 2019 v meziročním srovnání o 83,5 % a činil 1 983,8 mil. Kč. Firmy sídlící v kraji investovaly na ochranu životního prostředí v roce 2019 pátou nejvyšší částku v mezikrajském srovnání.

Nejvíce investic v kraji směřovalo na ochranu ovzduší a klimatu; největší podíl neinvestičních finančních prostředků byl vložen do oblastí nakládání s odpady.

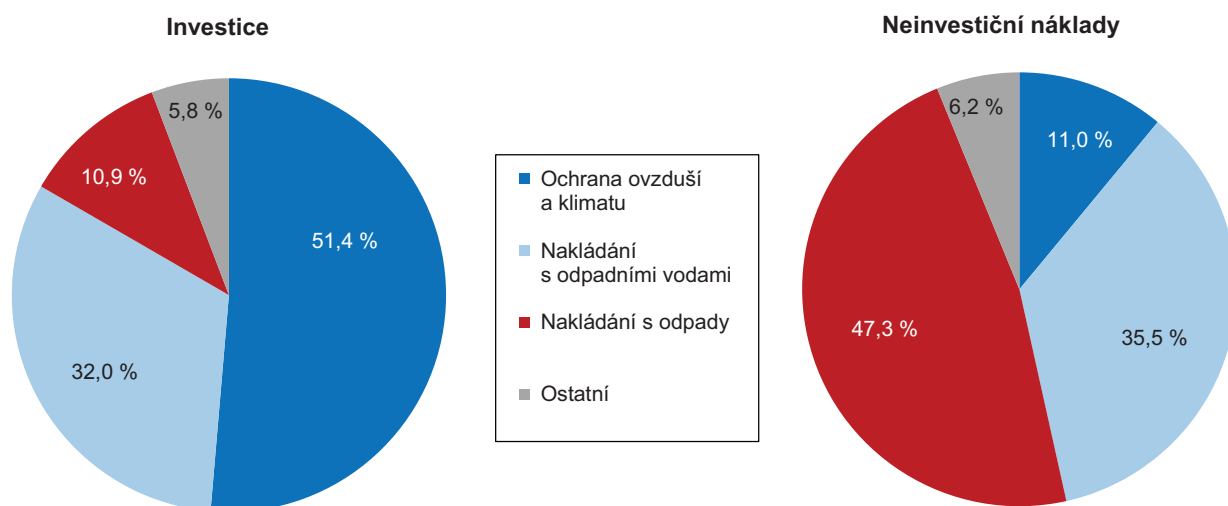
V členění výdajů podle účelu jsou za kraje k dispozici data pouze podle sídla investora. Struktura vynaložených finančních prostředků investory sídlícími v Pardubickém kraji se zásadně liší u investic a neinvestičních nákladů. Z hlediska struktury pořízených investic bylo nejvíce prostředků, jak naznačuje

níže umístěný graf (v Pardubickém kraji v průměru let 2015 až 2019), vloženo na ochranu ovzduší a klimatu (51,4 %), do nakládání s odpadními vodami (32,0 %) a nakládání s odpady (10,9 %). Objem neinvestičních nákladů environmentálního charakteru v kraji směřoval ze 47,3 % na nakládání s odpady a další významný podíl byl určen na nakládání s odpadními vodami (35,5 %).

Graf 4.8 Investice a neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí podle kraje sídla investora a podle účelu v Pardubickém kraji (průměr let 2015–2019)

Zdroj: ČSÚ

Investice do ochrany ovzduší a klimatu realizované investory se sídlem v kraji patří k nejvyšším.

Z mezikrajského porovnání struktury investic na ochranu životního prostředí podle kraje sídla investora vidíme, že Pardubický kraj se řadí spolu s Ústeckým a Moravskoslezským krajem do skupiny krajů, ve kterých více než polovina prostředků na ochranu životního prostředí byla investována cíleně do ochrany ovzduší a klimatu. Dalších pět krajů v roce 2019 vynaložilo více než polovinu prostředků na nakládání s odpadními vodami.

Graf 4.9 Investice na ochranu životního prostředí podle kraje sídla investora v roce 2019

Zdroj: ČSÚ

